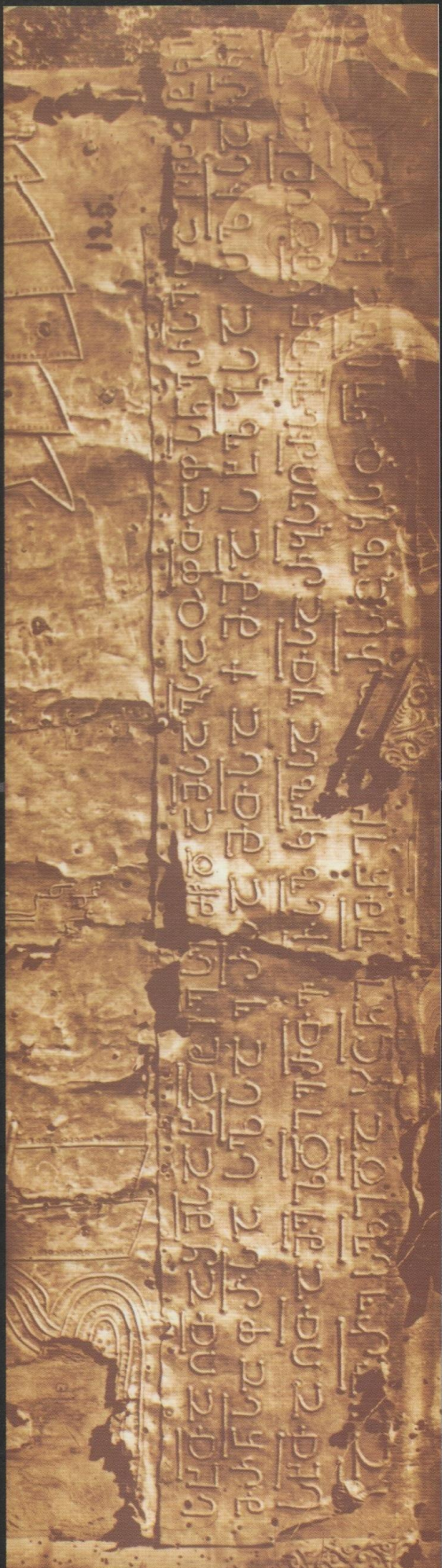

სამეცნიერო პროექტები

კრებული ეძღვნება
პროფესორ ნათელა ვაჩნაძეს

*Studies in Honour of
Professor Natela Vachnadze*

საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის
სახელობის ქართული უნივერსიტეტი

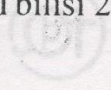
GEORGIAN NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES

NATIONAL COMMITTEE OF GEORGIAN HISTORIANS

ST. ANDREW THE FIRST-CALLED GEORGIAN UNIVERSITY OF THE
PATRIARCHY OF GEORGIA

**SCIENTIFIC
PARADIGMS**

Tbilisi 2009

რუსუდან ლაბაძე

ისტორიკოსის ტერიტორიის მკვლევარი

ბესტსელერის ავტორი, კლიმატის მკვლევარი, ლანგედოკის რეესტრების სტატისტიკოსი, კოლეჟ დე ფრანსის პროფესორი, ნაციონალური ბიბლიოთეკის დირექტორი — ემანუელ ლე რუა ლადიური წარმატებით უთავსებს ერთმანეთს ერუდიტისა და საზოგადო მოღვაწის წინააღმდეგობრივ თვისებებს და „ანალების“ ისტორიულ სკოლას განასახიერებს. ასე იწყება სტატია ცნობილი ისტორიკოსის შესახებ ფრანგი ინტელექტუალების ლექსიკონში [1, 703-704].

კეთილშობილი ოჯახის შვილი, მონარქისტი, კათოლიკე, ვიშის რეჟიმის სოფლის მეურნეობის მინისტრის ვაჟი 1929 წ. ნორმანდიაში დაიბადა. კაენის სენ-ჟოზეფის კოლეჯისა და პარიზის ანრი IV-ის ლიცეუმის დამთავრების შემდეგ პარიზის უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე შევიდა. მანამდე კი პედაგოგიურ ინსტიტუტში სწავლის დროს (1949) საფრანგეთის კომუნისტური პარტიის სამაგალითო აქტივისტი გახდა. თუმცა 1956 წ. უნგრულმა რევოლუციამ დააჩქარა მისი გამოსვლა კომპარტიიდან. ამ დროიდან მოყოლებული ე. ლე რუა ლადიურის მტკიცე მეგობრობა აკავშირებს ორ თანატოლთან, დენი რიშესა და ფრანსუა ფიურესთან, რომელიც მოგვიანებით უმაღლეს პრაქტიკულ სკოლაში გაგრძელდა.*

1953-57 წწ. ე. ლე რუა ლადიური მონპელიეს ლიცეუმის მასწავლებელი, ხოლო 1958-60 წწ. სამეცნიერო კვლევების ნაციონალური ცენტრის ატაშეა. მონპელიეს უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტზე ასისტენტად მუშაობის დროს (1960-65 წწ.) დაწერა დისერტაცია „ლანგედოკის გლეხები“. 1963-იდან ე. ლადიური უმაღლესი პრაქტიკული სკოლის VI სექციაში მოღვაწეობს. 1947 წ. ლუსიენ ფევრის მიერ ჩამოყალიბებული მრავალდისციპლინარანი VI სექცია, რომელიც ადამიანის შემსწავლელ მეცნიერებებში კოლექტიურ კვლევას ეძღვნებოდა, ომამდელი პროექტების ლაბორატორია გახდა. ფერნან ბროდელის მეთაურობით, რომელიც 1956 წელს ლ. ფევრის გარდაცვალების შემდეგ ჩაუდგა სათავეში, სექცია „დიდი ხანგრძლივობის“ ისტორიას განასახიერებდა. დიდმა ავტორიტეტმა ლადიურის საშუალება მისცა ფ. ბროდელს კოლეჟ დე ფრანსში გაჰყოლოდა. 1973-99 წწ. იგი კოლეჟ დე ფრანსის თანამედროვე ცივილიზაციის კათედრის პროფესორია. უფრო ადრე კი, 1969 წ-დან ე. ლე რუა ლადიური ჟურნალ „ანალების“ (Annales. Économies. Sociétés. Civilisations) სარედაქციო გუნდის წევრი ხდება. 1987-94 წწ.

* დენი რიშე, ფრანსუა ფიურე — ფრანგი ისტორიკოსები, ჟურნალ „ანალების“ ავტორები. ფ. ფიურე სოციალური მეცნიერებების უმაღლესი სკოლის ყოფილი პრეზიდენტი და ჟურნალ „ნუველ ობზერვატორის“ (le Nouvel Observateur) ერთ-ერთი დამაარსებელია. დ. რიშესთან თანაავტორობით დაწერა ნაშრომი „საფრანგეთის რევოლუცია“ (1965).

ე. ლადიური ნაციონალურ ბიბლიოთეკას ხელმძღვანელობდა, ხოლო 1994 წ-დან ამავე ბიბლიოთეკის სამეცნიერო საბჭოს თავმჯდომარის ფუნქციას ასრულებს. დღესდღეობით გამოჩენილი ისტორიკოსი კოლეჟ დე ფრანსის ემერიტუს-პროფესორია [2, 1091-1092].

ემანუელ ლე რუა ლადიურიმ სახელი პირველად სადოქტორო დისერტაციით – „ლანგედოკის გლეხები“ გაითქვა. ამ ნაშრომში, რომელიც მე-15 ს-ის ბოლოსა და მე-18 ს-ის დასაწყისის ლანგედოკის გლეხობას ეძღვნება, ისტორიკოსმა ფართო სპექტრის რაოდენობითი ინფორმაცია გამოიყენა. მეთედი, ხელფასი, ბაჟი, რენტა, სარგებელი – ამ ინფორმაციის წყალობით და ცნობილი მოაზროვნეების ე. ლაბრუსის, მ. ფუკოს, დ. რიკარდოს, კ. ლევი-სტროსის, თ. მალთუსის, ფ. სიმიანის, მ. კეპერის და სხვათა თეორიების გამოყენებით ავტორი ამტკიცებდა, რომ ლანგედოკის ისტორია „უძრავი ისტორია“ იყო, რადგან დემოგრაფიული აღმავლობის მიუხედავად ამ პერიოდის ლანგედოკში ტექნოლოგიური ზრდის ტენდენცია არ შეიმჩნეოდა.

„რაოდენობითი ისტორიის“ იდეები განსაკუთრებით ახლობელი გახდა ლე რუა ლადიურისათვის 1967 წ. პრინსტონის უნივერსიტეტში ვიზიტის შემდეგ. „ანალების“ სკოლის მესამე თაობის წარმომადგენელი აღფრთოვანებით შეხვდა ამერიკული ისტორიოგრაფიის ახალი მიმართულების ე.წ. „კლიომეტრისტების“ „ახალ ეკონომიკურ ისტორიას“. „რაოდენობითი ისტორიის“ იდეებმა, რომლებიც მათემატიკური მეთოდების გამოყენებას გულისხმობდა, და „New Economic History“-ის დებულებებმა, დიდი მხარდაჭერა ჰპოვა ფრანგ ისტორიკოსებში. ე. ლე რუა ლადიურის გატაცება „კანტიტატიური“ ისტორიით და „კლიომეტრისტებთან“ სიახლოვე კარგად აისახა მისი ნაშრომის „ისტორიკოსის ტერიტორიის“ პირველ კარში, რომელსაც ავტორმა სენსაციური სათაური – „რაოდენობითი რევოლუცია ისტორიაში“ – უწოდა.

ლადიურისეული „ისტორიკოსის ტერიტორიის“ საზღვრები მხოლოდ რაოდენობითი ინფორმაციის ანალიზით არ გაფართოებულა. ამავე წიგნში (იგულისხმება „ისტორიკოსის ტერიტორია“) ფრანგი ისტორიკოსი კვლავ უბრუნდება კლიმატოლოგიის პრობლემას.* ლადიური ბუნების კოსმოლოგიურ ისტორიაზე მოგვითხრობს, სადაც ადამიანი ცხოვრობს, მაგრამ არ მბრძანებლობს. მიუხედავად ამისა, ავტორის აზრით, „ისტორია ადამიანების გარეშე“ არანაკლებ საინტერესო საკვლევეა. კლიოს მფარველობაში ახალი დომენის – კლიმატის შესვლა სამუდამოდ დაუკავშირდა ფრანგი ანალისტის სახელს.**

ე. ლე რუა ლადიურის მიერ ათვისებული ისტორიკოსის ტერიტორიები რაოდენობით ნაპირებს დაშორდა. „მონტაჟში“ ისტორიკოსმა პამიერის ეპისკო-

* 1967 წელს ე. ლე რუა ლადიურიმ გამოსცა ნაშრომი „კლიმატის ისტორია ათასი წლიდან“.

** „ისტორიკოსის ტერიტორიის“ (ტ. I, 1973) ბოლო კარის სახელწოდებაა „ისტორია ადამიანების გარეშე, კლიმატი – კლიოს ახალი დომენი“.

პოსის ინკვიზიციის ჩანაწერები ანთროპოლოგიურ დოკუმენტად გარდაქმნა. მხედველობაში გვაქვს ლადიურის საქვეყნოდ ცნობილი წიგნი „მონტაუ“, რომელსაც თვით ავტორმა „ეთნოგრაფიული რომანი“ უწოდა. 1975 წ. გამომცემლობა „გალიმარმა“ დაბეჭდა ფრანგი ისტორიკოსის მონოგრაფია „მონტაუ, ოქსიტანიის სოფელი 1294 წლიდან 1324 წლამდე“, რომელიც საფრანგეთში მაშინვე ბესტსელერად იქცა. იგივე ბედი გაიზიარა „მონტაუმ“ ევროპის სხვა ქვეყნებსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებში. წიგნის ინგლისური თარგმანი არაერთხელ დასტამბა მსოფლიოს უდიდესმა გამომცემლობებმა. „ეს უფრო მეტია, ვიდრე შუა საუკუნეების ცხოვრების წარმტაცი სოციოლოგიური კვლევა. ეს შუა საუკუნეების ცოცხალი ადამიანების ჩოსერისეული გალერეა, – წერდა „Sunday Times“; „ეს ისეთი კარგია, ისეთი ადამიანური, რომ როგორც რომანის დასრულების შემდეგ მკითხველს გული სწყდება მიატოვოს ძმები კლერგების, მომღიმარი პიერ მორის, კეთილშობილი ბეატრისის, თაღლითი ბელიბასტის ნაცნობი საზოგადოება...“ – „New Statesman“. ამგვარი გამოხმაურება მოჰყვა პრესაში „მონტაუს“ გამოჩენას, თუმცა უფრო მნიშვნელოვანი სამეცნიერო საზოგადოების მიერ ლადიურის ნაშრომის აღიარება იყო.

პატარა სოფელი მონტაუ პირენეებში მდებარეობს, საფრანგეთისა და ესპანეთის საზღვართან, არიეჟის დეპარტამენტის სამხრეთით. დღევანდელი არიეჟის დეპარტამენტი პამიერის ეპარქიას და შუა საუკუნეების ფუას საგრაფოს შეესაბამება. მონტაუ უკანასკნელი სოფელი იყო, რომელიც კათარულ მწვალებლობას უჭერდა მხარს. 1318-1325 წწ. პამიერის ინკვიზიციამ მონტაუს მთელი მოსახლეობა დააპატიმრა, მცირეწლოვანი ბავშვების გამოკვლით. ინკვიზიციისათვის მიცემული დეტალური ჩვენებები დღემდე შემოინახა იმის წყალობით, რომ პამიერის მაშინდელი ეპისკოპოსი შემდგომში პაპი გახდა ბენედიქტე XII-ის სახელით და ინკვიზიციის ოქმები თავის რეზიდენციაში ავინიონში წაიღო, იქიდან კი ვატიკანის ბიბლიოთეკაში მოხვდა.* ამ უნიკალური წყაროს საშუალებით ლადიურიმ სრულად წარმოაჩინა შორეული ეპოქის ადამიანების მატერიალური და მენტალური სამყარო და პატარა ფრანგული სოფლის ყოველდღიური ცხოვრება აღწერა. „მონტაუ“ ორი ნაწილისა და 28 თავისაგან შედგება. ფრანგული ბესტსელერის ექვსასზე მეტი გვერდი დაწვრილებით მოგვითხრობს შუა საუკუნეების ადამიანების წარმოდგენებზე სიკვდილის, საიქიოს, დროის, სივრცის, რელიგიის, სიყვარულის, ოჯახის, ბავშვის, მაგიის, მორალისა და სამყაროს სურათის სხვა ასპექტების შესახებ. დროსა და სივრცეში შეზღუდული ლოკალური გამოკვლევა ფრანგი ანალისტის კალამმა ტოტალური ისტორიის შესანიშნავ ნიმუშად აქცია.**

„ლანგედოკის გლეხები“, „ისტორიკოსის ტერიტორია“ და „მონტაუ“ –

* დაწვრილებით „მონტაუს“ შესახებ იხ. [3, 214-225].

** ქვემოთ გთავაზობთ ამ შესანიშნავი წიგნის ერთ-ერთი თავის თარგმანს (ავტორის შენიშვნა).

ე. ლე რუა ლადიურის შრომების სია მხოლოდ ამით არ ამოიწურება: კლიმატის ისტორია 1000 წლიდან (1967); საფრანგეთის ეკონომიკური და სოციალური ისტორია (ავტ. კოლ., ტ. I: 1450-იდან 1660-მდე, ტ. II: გლეხობა და ზრდა (1976); კარნავალი რომანში (პიერ ლაფიუს პრემია, 1979); ფული, სიყვარული და სიკვდილი ოქსიტანის რეგიონში (1980); ჟასმინის ჯადოქარი (1983); პიერ პრიონი, გადამწერი (1987); პლატეს ოჯახის ეპოქა: 1499-1628 (ტ. I, მათხოვარი და მასწავლებელი) (1995); სენ სიმონი ანუ სასამართლო სისტემა (ავტ. კოლ., 1997); საფრანგეთის ურბანისტული ისტორია (ტ. III, თანაავტ., 1981); ისტორიკოსებს შორის (ტ. I, 1983, ტ. II, 1994); გამოცემა „მონარქიების“ რედაქტორი (1987); საფრანგეთის ისტორიის თანაავტორი: მონარქიული სახელმწიფო 1460-1610 (1987), ძველი წესრიგი (1610-1770) (1991); მამის, ჟაკ ლე რუა ლადიურის მემუარების გამომცემელი: მემუარები 1902-1945 (ავტ. კოლ., 1997); სტატიების ორი კრებული: ღია ისტორია და ისტორიკოსი, ციფრი და ტექსტი (1997); საფრანგეთის რეგიონების ისტორია (2001); ფრანგი გლეხების ისტორია შავი ჭირის ეპოქიდან რევოლუციამდე (2002); კლიმატის ადამიანური და შედარებითი ისტორია (2004); კლიმატის ისტორიის მოკლე კურსი (2007). ფრანგ მეცნიერს მინიჭებული აქვს საპატიო ლეგიონის ორდენის კომანდორის წოდება ლიტერატურისა და ხელოვნების დარგში. ამავე დროს, იგი ჟენევის, მიჩიგანის, იორკის, ლიდზის, ისტ-ანგლიის, ლესტერის, დარემის, ჰალის, დუბლინის, ალბანის, ჰაიფას, მონრეალის და ოქსფორდის უნივერსიტეტების საპატიო დოქტორია.

დროებითი კავშირები *

მათ შორის, ვისაც სოფლის სექსუალურ ცხოვრებაზე რაიმეს თქმა შეეძლო მხოლოდ ბეატრისი და მისი მეგობარი კლერგები არ იყვნენ. ერთ-ერთი დომინანტური სახლის (იგულისხმება მონტაიუს ყველაზე შეძლებული კლერგების ოჯახი – მთარგმნელის შენიშვნა) ექსტრავაგანტურობის გარდა, მორალი მონტაიუსა და ფუაში შედარებით თავისუფალი იყო. შედარებით, რადგან ისინი უფრო თავაშვებულები იყვნენ 1320-იან წლებში, ვიდრე სასტიკი კონტრრეფორმაციის დროს XVII-XVIII სს-ში. 1300-1320 წწ. ჩანაწერები მღვდლის თავგადასავლების გარდა მონტაიუს ხუთი-ექვსი უკანონო წყვილის შესახებ მოგვითხრობენ. თუმცა ეს სია არ არის ამომწურავი. თუ ამ რიცხვს შევადარებთ ორმოცდაათამდე ოჯახს (კანონიერს თუ უკანონოს), რომლებიც XIV ს-ის პირველი ორი დეკადის განმავლობაში მრევლს წარმოადგენდნენ, მივიღებთ წყვილების 10%-ს, რომლებიც „ცოდვაში ცხოვრობდნენ“. 1700-იანი წლების

* თარგმანი შესრულებულია ახალი, შესწორებული გამოცემის მიხედვით [4].

მონპელიეს იანსენისტი ეპისკოპოსი, მონსენიორი კოლბერი, რომლის საეპარქიო შემოწმებებს თხუთმეტი წელი ვსწავლობდი, ასეთი შეფარდებით შოკირებული იქნებოდა. მაგრამ ყველაზე აღმაშფოთებელი ის არის, რომ დაახლოებით 1310 წელს ასეთი სასიყვარულო კავშირები უსირცხვილოდ აფიშირებული იყო. ადამიანი საქვეყნოდ „აგრძელებდა“ ან „საქვეყნოდ მხარს უჭერდა“ ქორწინების გარეშე კავშირს. XVIII ს-ის დასაწყისში ხალხი საგულდაგულოდ მალავდა ამგვარ მოვლენებს, რათა თავიდან აეცილებინა მღვდლის რისხვა ანდა ღვთისმოსავთა მითქმა-მოთქმა. მაგრამ XIV ს-ის დასაწყისში, მონტაუში თვითონ მღვდელი იძლეოდა ცუდ მაგალითს.¹ ჩვენ უკვე ვნახეთ, რომ საძოვრებზე თუ ქალაქში მეცხვარეები არ ყოყმანობდნენ, როცა კი შემთხვევა ჩაუვარდებოდათ, საყვარლებთან გაერთოთ თავი. თუკი ამ დროს ვინმე გადაეყრებოდათ, რეაქცია დაახლოებით ისეთი იქნებოდა, როგორიც დღეს. ქორწინდებოდნენ თუ არა ისინი კანონიერად? ეს კითხვა დაუსვა საკუთარ თავს აქს-ლე-ტერმელმა გიომ ესკონიემ ლიმუში ყოფნის დროს: „მარტენ ფრანსუას სახლში, ლიმუში, ვნახე ქალი, რომელიც უფრო მისი ცოლი უნდა ყოფილიყო, ვიდრე საყვარელი, რადგან ყოველთვის შინ იყო“. ესკონიეს არც ერთი თანამოსაუბრე განსაკუთრებით არ შეუწუხებია მარტენ ფრანსუას მეგობრის გაურკვეველ სტატუსს.

მართალია ფუას საგრაფოში ადამიანებს ჰქონდათ ზორციელი ცოდვის შეგრძნება, მაგრამ არა იმდენად, როგორც ეს გვიანდელ ხანაში იყო. არნო დე ვერნიოლისთვის, როგორც ვნახეთ, მამათმავლობა სიძვაზე მძიმე ცოდვას არ წარმოადგენდა. მაგრამ მონტაუელი გრაციდა ლიზიესთვის და აქს-ლე-ტერმელი პიერ ვიდალისთვის სიძვა იმ შემთხვევაში არ ითვლებოდა ცოდვად, თუკი ორივე მხარე ამით სიამოვნებას იღებდა, ხოლო პიერ ვიდალის მიხედვით იმ პირობითაც, თუ მამრობითი სქესის პარტნიორი ამ საქმეში რეალურ თანხას იხდიდა. ორჯერ დაქვრივებული ბეატრის დე პლანისოლი და ბუში პატო კლერგი საქვეყნოდ ერთად ცხოვრობდნენ მონტაუში, რაც არავის წყრომას არ იწვევდა. მხოლოდ ბოროტი მითქმა-მოთქმა არსებობდა სოფელში, სხვა არაფერი. გოზია მარტი, რომელიც მოგვიწვინებთ ბერნარ კლერგის ცოლი გახდა, გარკვეული დროის მანძილზე მონტაუელი რაიმონ როზის ხასა იყო. რაიმონდა ტესტანიე, რომელსაც ვუისანის სახელითაც იცნობდნენ, ბერნარ ბელოს საყვარელი იყო. მას ბერნარისაგან შვილებიც კი ჰყავდა, ხოლო ერთ-ერთს მამის სახელი (ბერნარი – რ.ლ.) ერქვა. რაიმონდა თავგამოდებით მუშაობდა თავისი საყვარლის სახლში: „მე ვფიქრობდი, რომ ბერნარ ბელო ცოლად მომიყვანდა. ამიტომაც ვმუშაობდი ასე და ყველაფერს ვაკეთებდი, რაც კი შემეძლო“. მაგრამ იგი იმედგაცრუებული დარჩა. არნო ვიტალი არ შეყოყმანებულა იმის ასახსნელად, თუ რატომ არ ითხოვა ცოლად ბერნარ ბელომ რაიმონდა: ისეთივე მდიდარი რომ ყოფილიყავი, როგორც ზოგიერთი ქალი

¹ კომენტარები იხ. თარგმანის ბოლოს.

ფუას საგრაფოში, მაშინაც არ მოგიყვანდა ცოლად, რადგან მისი რწმენის (კათართა რწმენის) არა ხარ და ამდენად, არ გენდობა“.

ეს პასაჟი გვიჩვენებს ერთ-ერთ მიზეზს, თუ რატომ იყო ასე ხშირი მონტაჟში ქორწინების გარეშე კავშირები. ქორწინება რთულ საქმეს წარმოადგენდა, რადგანაც იგი მამაკაცის მხრიდან სიყვარულის გრძნობას ეხებოდა, ხოლო ქალის მხრიდან მატერიალური მდგომარეობის გაუმჯობესების იმედს გულისხმობდა. უკანასკნელი, მაგრამ არანაკლებ მნიშვნელოვანი რელიგიის მომენტი იყო. ამ სიძნელეების წინაშე მონტაჟს მოსახლეობის უმრავლესობა დროებითი კავშირების საქვეყნო შემწყნარებლობით სარგებლობას ამჯობინებდა.

ალაზაისა გილაბერისა (ცხვრების მეპატრონის ქალიშვილი) და არნო ვიტალის (ხარაზი* და ბელოების სატელიტი) დროებითმა კავშირმა კიდევ ერთი უკანონო წყვილი შექმნა. „მე გატაცებული ვიყავი არნოთი, ვისთანაც უწესო ურთიერთობა მქონდა. მან მწვალელობაში ჩამითრია და მე შევპირდი, რომ დავარწმუნებდი დედაჩემს მწვალეობად შეგვეკერაცხა ჩემი უმცროსი ძმა, რომელიც ძალიან ავად იყო.“²

ეს შემთხვევა ყურადღებას იმსახურებს: ალაზაისა აღიარებდა, რომ მისი კავშირი კათარ ხარაზთან მორალურად საკამათო იყო („უწესო“). მაგრამ, ამავე დროს, იგი არ თვლიდა, რომ მის ცხოვრებაში რაიმე სამარცხვინო ანდა დასამალი ხდებოდა.

უფრო მეტიც, უნდა შევნიშნოთ, რომ ალაზაისას თავგადასავალი ჭეშმარიტი სიყვარულიდან მომდინარეობდა. თუმცა, სინამდვილეში, ეს გატაცებას უფრო ჰგავდა, ვიდრე ვნებას: ალაზაისა ზმნა diligere-ს (ლათ. სიყვარული) იყენებს და არა adamare-ს (ტრფობა). სიყვარულის საქმეში მონტაჟს მრავალფეროვან ვარიაციებს გვთავაზობს. მაგალითად, ბეატრის დე პლანისოლს ნამდვილი, მწველი ვნება აკავშირებდა ახალგაზრდა მღვდელთან, რომელიც მეორედ დაქვრივებულს ანუგეშებდა.

დროებითი კავშირების შესახებ საუბრისას მხედველობაში უნდა მივიღოთ სხვადასხვა დამატებითი ეპიზოდი და მღვდლის — პიერ კლერგის ოინები. მაგრამ რაც შეეხება ჩვენს ოთხ წყვილს, ახალგაზრდულ სიანცეს ამ ოთხი ქალბატონისათვის ქმრების მონახვაში ხელი არ შეუშლია. ბეატრის დე პლანისოლი პატოსთან კონკუბინატისა და პიერ კლერგთან ამაღელვებელი თავგადასავლების შემდეგ ცოლად ოტონ დე ლაგლესს გაჰყვა. ხოლო დანარჩენები: გოზია მარტი, ალაზაისა გილაბერი და ვუისანი, სამივე მეტად პატივცემული ფერმერების ბერნარ კლერგის, არნო ფორეს და ბერნარ ტესტანიეს ცოლები გახდნენ.

აღსანიშნავია, რომ ამ ქალბატონების საყვარლები ძირითადად კათარები და მტკიცე ერეტიკოსები იყვნენ. უფრო მეტიც, მარტენ ფრანსუას, რომელსაც უკანონო კავშირი ჰქონდა ლიმუელ ქალთან, დიდი სიამოვნება უნდა მიეღო

ოტიეს³ ქადაგების მოსმენისას (ეს უკანასკნელი მის სახლში ქადაგებდა), რომ „ქორწინება არაფერს ნიშნავს“⁴. შეიძლება ითქვას, რომ კათარიზმი მეტად შემწყნარებელი იყო დროებითი კავშირების მიმართ. ყოველ შემთხვევაში, მონტაღუს კათარიზმი კიცხავდა ქორწინებას. სექსისაგან მკაცრად თავშეკავება მხოლოდ სრულყოფილებს მოეთხოვებოდათ, ხოლო უბრალო მორწმუნეები *de jure* თუ არა, *de facto*, მორალის თვალსაზრისით, თავისუფლები იყვნენ ცნობილი სენტენციის წყალობით: ყველაფერი დასაშვებია, რაც არ არის აკრძალული. მიუხედავად ამისა, არ იქნებოდა მართებული ფურნიესდროინდელი ზემო არიუჟის სექსუალური ჩვევები და ტრადიციები, რამდენადაც წარმტაცი უნდა იყოს ეს ჰიპოთეზა, ჰეტეროდოქსული იდეოლოგიის ადგილობრივ დანერგვით აგვეხსნა. მღვდელ ამილაკს შეხება არ ჰქონდა კათარულ მწვალებლობასთან, მაგრამ ისეთივე მრუში იყო, როგორიც ალბიგოელი პიერ კლერგი. მართალია, ერესს არაფერი გაუკეთებია მონტაღუში დროებითი კავშირების შესაზღუდად და, შეიძლება ითქვას, ხელსაც უწყობდა, მაგრამ ეს ინსტიტუტი კათარიზმს არ დაუნერგავს. ამგვარი პრაქტიკა აქ დიდი ხნის განმავლობაში არსებობდა, რასაც გარკვეული გამართლებაც მოეძებნება: პირველ რიგში, მზითევის სიძვირე, ქორწინების სირთულეები. მეორეც, ნაჩქარევი და ძვირფასი ქორწინებებით ოჯახური *domus*-ის მთლიანობას დაშლის საფრთხე ემუქრებოდა. მწვალებლობა დროებითი კავშირების არსებობის ერთადერთი მიზეზი არ ყოფილა. ის ფართოდ იყო გავრცელებული პირენეების სხვადასხვა ნაწილში, რომელთაც კათარების იდეოლოგია არ შეხებიათ და, სადაც ძალიან ცოტა ან საერთოდ არაფერი იცოდნენ კათარიზმის შესახებ. პალარის ეპარქიაში მღვდლებს შეეძლოთ დიდი ხნის განმავლობაში თავიანთ ხარჭებთან ეცხოვრათ და იმავდროულად ადგილობრივი ეპისკოპოსის კურთხევაც ჰქონოდათ. რაც შეეხება ჩვეულებრივ გლეხებს, ქორწინების გარეშე კავშირები ადვილად შეეწყო ოჯახური მეურნეობის მართვის სისტემას: მსახური, რომელიც ამავე დროს საყვარელიც იყო, ქორწინების ცრუ დაპირებებით შეგულიანებული უფრო გამრჯედ მუშაობდა. და პირიქით, გლეხი ყოველთვის სიხარულით ხნავდა თავისი საყვარლის მინდორს. იგი ამას სიყვარულით აკეთებდა, ანდა უბრალოდ იმ მოსაზრებით, რომ წყვილებს მიწა საერთო ჰქონდათ.

მონტაღუში დროებით კავშირებს თან ახლდა ჩასახვის საწინააღმდეგო ზომების მიღება, რაც მეტ-ნაკლებად ეფექტური იყო. აშკარაა, რომ შობადობის კონტროლი საყვარლების მხრიდან მეტად ხორციელდებოდა, ვიდრე ქმრების. მაგალითად, ბეატრის დე პლანისოლს პიერ კლერგთან ურთიერთობის დასაწყისში უკანონო ორსულობის პერსპექტივა აფრთხობდა: „რა უნდა ვქნა შენგან რომ დაგფეხმძიმდე?“, – ჰკითხა მან მღვდელს. „მე შერცხვენილი და სახელგატეხილი ვიქნები“.

კლერგს პასუხი ყველაფერზე მზად ჰქონდა. მან თავის გულისწორს

უთხრა, რომ ჰქონდა სპეციალური ბალახი, რომელიც კონტრაცეპტივით მოქმედებდა. ის მეუბნებოდა: „მე რაღაც ბალახი მაქვს. თუ მამაკაცს ქალის სხეულთან შეერთებისას ეს ბალახი თან ექნება, ჩასახვა არ მოხდება“.

ბეატრისმა როგორც ალაღმა სოფლის გოგომ, მიუხედავად მისი დიდგვაროვანი წარმოშობისა, ჰკითხა: „რომელი ბალახი? ის ხომ არა მწყემსები რომ კიდებენ ხოლმე რძის ქვების ზემოთ, რომელშიც კვეთია⁵ ჩადებული, რათა ღროებით შეაჩერონ რძის შედეღება?“

კვეთის მოხსენიება მართებული იყო. ჯერ კიდევ დიოსკორიდეს⁶ და მისი XIII ს-ის გამგრძელებლის მანიინო მილანელის დროიდან კურდღლის კვეთი ჩასახვის საწინააღმდეგო საშუალებად ითვლებოდა. მიაჩნდათ, რომ მენსტრუალური ციკლის დაწყებამდე სამი დღით ადრე კვეთის მიღება არასასურველი ორსულობის თავიდან აცილების საუკეთესო ხერხს წარმოადგენდა. მაგრამ ბეატრისი მასში ხედავდა არა კონტრაცეპტივს, არამედ ისეთ რამეს, რაც ძროხის რძესა და მამაკაცის სპერმას ადებდა და შესაბამისად ყველი ან ჩანასახი წარმოიშობოდა. პიერ კლერგის მაგიური ბალახი ხელს უშლიდა ამ შედეგებს და მაშასადამე, კონტრაცეპტივით მოქმედებდა.

ბეატრისი კიდევ უფრო დაწვრილებით გვაცნობს ამ „ბალახს“: „პიერ კლერგი მას თეთრეულის ნაგლეჯში გამოკრულს ატარებდა. მღვდელს გრძელი თოკი ჰქონდა, რომელიც სქესობრივი აქტის დროს კისერზე მქონდა შემოხვეული, ხოლო თოკის ბოლოში ეს ბალახი იყო გამობმული. ჩემს მკერდს შორის მოთავსებული თოკი მთელ სხეულს მიჰყვებოდა ვიდრე კუჭის ხვრელამდე [sic]. როცა მღვდელი მიდიოდა, მე ვიხსნიდი თოკს და თან ვატანდი. ხანდახან ხდებოდა, რომ ღამის განმავლობაში ორი ან მეტი სქესობრივი აქტი გვქონდა. ასეთ შემთხვევაში, ჩვენი სხეულების შეერთებამდე მღვდელი მეკითხებოდა: „სად არის ბალახი?“ მე მას ადვილად ვპოულობდი, რადგან კისერზე მქონდა შემოხვეული. შემდეგ მე ხელში უნდა ჩამეღო „ბალახი“ და მღვდელი თვითონ მოათავსებდა მას კუჭის ხვრელში“.

რა იყო ეს მაგიური ავგაროზი თუ საშვილოსნოს რგოლის⁷ ერთ-ერთი სახეობა, როგორც ბუნდოვანი ქარაგმა „კუჭის“ ხვრელზე? ვინ იცის. ფაქტია, რომ ბალახი „ამართლებდა“. ყოველ შემთხვევაში, ბეატრისს სჯეროდა, რომ ასე იყო.

კლერგი მოხერხებულად იყენებდა მისი მეგობრის შიშს ორსულობისადმი, რათა სულ გვერდით ჰყოლოდა იგი სასწაულებრივი კონტრაცეპტივის წყალობით: „ერთ დღეს, — თქვა ბეატრისმა, — მღვდელს ვთხოვე: დამიტოვე ებ ბალახი. არა, — მომიგო მან, რადგან შენ შეიძლება სხვასთან მიღალატო და ამ ბალახის მაღლიერი იქნები ფეხმძიმობას თავიდან რომ აიცილებ!“ მღვდელი თავის ბიძაშვილ — პატოზე ეჭვიანობდა, რომელიც ადრე ჩემი საყვარელი იყო და ამიტომაც მეუბნებოდა ამას“.

ასე რომ, კონტრაცეპცია, რამდენადაც ჩვენ ვიცით, პიერ კლერგისა და მისი მეტოქეებისთვის მონტაღუში ქალების მიზიდვის ერთ-ერთი საშუალება იყო და არა საპირისპირო სქესისაგან განთავისუფლების გზა. ამისი წინააღმდეგი არც ბეატრისი იყო.

უკანონო შვილის ყოლის შიში მთავარ საზრუნავს წარმოადგენდა ოქსიტანის⁸ კულტურაში. ეს შიში განსაკუთრებით ძლიერი იყო წარჩინებულებს შორის, რომლებსაც (შორს რომ არ წავიდეთ) თვით ბეატრის დე პლანისოლი მიეკუთვნებოდა. ბუში ყოველთვის გაუთლელ, ხეპრე ადამიანად ითვლებოდა, მაშინაც კი, თუ დედა დიდგვაროვანი წარმოშობისა ჰყავდა. მაგრამ, ყველაზე მნიშვნელოვანი ის იყო, რომ ქმრების მემკვიდრეობა საყვარლების შთამომავლობაზე გადავიდა. „ქმრები პატარა ხეპრეებს ეფერებოდნენ და წარმოედგინათ, რომ საკუთარი შვილები მამობრივი ზრუნვით ჰყავდათ გარემოცული“. მარკაბრიუ მტკიცედ გამოდიოდა ამ საკითხის შესახებ და გამგრძელებლებიც კი გამოუჩნდნენ სხვა ტრუბადურების, სერკამონისა და ბერნარ მარტის სახით.⁹ რა თქმა უნდა, სწორედ ეს იყო ერთ-ერთი მიზეზი იმისა, რომ ოქსიტანელი პოეტები ხშირად გვთავაზობდნენ პლატონურ მოდელებს ქორწინების გარეშე სიყვარულისათვის. მაგრამ ფუას თავადაზნაურობაში ბუშები მაინც ჭარბობდა. მიუხედავად ამ გარდაუვალი „შეცდომებისა“ წარჩინებულები თეორიულად მტრულად იყვნენ განწყობილი უკანონოდ შობისადმი, რადგან ეს საფრთხეში აგდებდა სისხლის სიწმინდეს. ეს შიში გამოხატა სწორედ ბეატრისმა, როდესაც თქვა, რომ შერცხვენილი და სახელგატეხილი იქნებოდა მღვდლისაგან რომ დაორსულებულიყო. პიერ კლერგს წარჩინებული წინაპრები არ ჰყავდა. იგი სოფლელი გლეხი იყო და მეტისმეტად ტოლერანტული ფასეულობების მიხედვით მოქმედებდა, მაგრამ მას, რა თქმა უნდა, ესმოდა თავისი საყვარლის არგუმენტები. მღვდელმა ძალიან კარგად იცოდა, რომ მოხუცი პლანისოლი სირცხვილისაგან დაიწყებოდა თავისი ქვრივი ქალიშვილი ფეხმძიმე რომ ენახა. „მე არ მინდა დაფეხმძიმდე, სანამ მამაშენი ფილიპ დე პლანისოლი ცოცხალია“, – უთხრა პიერ კლერგმა ბეატრისს, რადგანაც იგი სირცხვილს ვერ აიტანს“ (სირცხვილი, როგორც ვხედავთ, ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორი იყო იმდროინდელი არიეჟის მორალისა).

მაგრამ, აბეზარი მოხუცი უკვდავი არ იყო. პიერს უარი არ უთქვამს მისი საყვარლის დაორსულების იდეაზე, როდესაც მამამისი გარდაიცვლებოდა. „ფილიპის სიკვდილის შემდეგ ძალიან მინდა დაგაორსულო“, – უთხრა მან ბეატრისს. ერთხელაც, როცა საყვარლის მამის გარდაცვალების წყალობით, წარჩინებული მოდგმის მხრიდან კონტროლი მოიშლებოდა, პიერი მზად იყო დაბრუნებოდა მისეულ, გლეხურ ფასეულობათა შკალას, რომელიც უკანონო შვილების დაბადებისადმი შემწყნარებლობას იჩენდა.

მონტაღუში ბევრი უკანონო ბავშვი იყო, პროპორციულად უფრო მეტი,

ვიდრე XVII-XVIII სს-ში შეიძლებოდა შევხვედროდით. ბავშვების დაბადებისას ქალაქში მათ ექსპორტზე (როგორც ეს მოგვიანებით ხდებოდა) არავინ ფიქრობდა. მხოლოდ ხანდახან მიმართავდნენ ხოლმე შვილების მკვლელობის შენელებულ ფორმას, რაც ბავშვის ძიძასთან დატოვებას გულისხმობდა (ამასთან დაკავშირებით აღსანიშნავია რაიმონდა არსანის შემთხვევა. მან თავისი ნაბუშარი შვილი გააძიძავა, რათა ბელოების სახლში მოსამსახურედ ემუშავა. ბელოებთან მას დროდადრო ოჯახის კანონიერი ბავშვისთვისაც უნდა მიეხედა).

ბუშების მორალური და სოციალური სტატუსი სოფელში მათ მრავალ პრობლემას უქმნიდა, რომლებიც გადაუწყვეტელი არ იყო. ის არსებითი სახელი, რომელიც, ჩვეულებრივ, მათ აღსანიშნავად გამოიყენებოდა, შეურაცხყოფელი სიტყვა იყო: „შე, ნაბიჭვარო“, — დაუყვირა ბერნარ კლერგმა ალემანდა გილაბერს, როცა ამ უკანასკნელმა უარი თქვა დამორჩილებოდა მის ნებას და მოებრუნებინა თავისი ქალიშვილი, რომელიც საფრთხეში აგდებდა კლერგების ოჯახს ინკვიზიციის თვალში. ჩვენთვის ცნობილ ბუშებს შორის, ერთ-ერთი — პატო კლერგი საზიზღარი პიროვნება იყო. მაგრამ იმ ფსიქოლოგიურ სიძნელეებს, რასაც მისი სტატუსი წარმოშობდა, ხელი არ შეუშლია ციხე-კოშკის ყოფილი მფლობელის ოფიციალური საყვარელი გამხდარიყო, რომელიც დაემორჩილა მის ძალადობას. რაც შეეხება მდებარეობითი სქესის ბუშებს, ისინი ძირითადად მსახურები და გლახები იყვნენ და, როგორც ჩანს, მონტაფუს საზოგადოების ყველაზე დაბალ ფენას განეკუთვნებოდნენ. ბრიუნა პურსელი, საწყალი გოგო, რომელსაც მისი ნამდვილი მამა ზემოდან დაჰყურებდა, მოსამსახურედ მუშაობდა კლერგების სახლში, მაგრამ გათხოვილიც, დედობის და ბოლოს ქვრივობის დროსაც ყოველთვის მოწყალებას თხოულობდა და კარდაკარ დადიოდა. სხვა ბუშები, რამდენადაც ჩვენთვის პამიერის ჩანაწერებიდან არის ცნობილი, ყოველგვარი სიძნელეების გარეშე გათხოვდნენ ადგილობრივ გლეხობაში. ბერნარ კლერგის უკანონო ქალიშვილი მანგარდა დიდი ხნის განმავლობაში ცხოვრობდა მამის სახლში, როგორც მოსამსახურე, რომელსაც საკვები და თეთრეული ებარა. შემდეგ იგი მეზობელ სოფელში პრად ღ'აიონში მცხოვრები რაიმონ ეიმერიკის ცოლი გახდა. ჩვენ ბევრი არაფერი ვიცით ფურნიეს ჩანაწერებში მოხსენიებული სხვა ბუშების შესახებ. რა დაემართათ ბერნარ ბელოსა და მისი გულის სწორის ვუისანის უკანონო შვილებს? ისინი, ალბათ, ახალგაზრდები გარდაიცვალნენ. რაც შეეხება არნო კლერგს, მხოლოდ იმის თქმა შეგვიძლია, რომ მან ცოლად მოიყვანა ადგილობრივი, მონტაფუელი ლიზიების ოჯახის ქალი და ის, რომ იგი კიდევ ერთ მაგალითს იძლევა კლერგების ოჯახის ავხორცული მიდრეკილებების შესახებ: ნაჩქარევს, დროებითი კავშირების და ფრთხილს (*domus*¹⁰-ის შესანარჩუნებლად) ქორწინების შემთხვევაში. ჩვენ აგრეთვე ვნახეთ, რომ პიერ კლერგის ბიძაშვილი¹¹ ფაბრის რივი (პონს რივის ცოლი) ბუში იყო. ამით

ისარგებლა მღვდელმა და ფაბრისის ქალიშვილი გააუპატიურა, რომელიც მას დისშვილად ერგებოდა. ეს უკანასკნელიც ლიზიების ოჯახში გაათხოვა, რომელიც კლერგების domus-ის უმსგავს საქმეთა შედეგების ნაგავსაყრელს წარმოადგენდა.

ასეთი განუკითხაობა, შედარებით ფართოდ გავრცელებული მონტაუში, და ბუშების პროდუქტიულობა პრომისკუიტეტი არ ყოფილა. მონტაუს მცხოვრებნი არ წყვილდებოდნენ როგორც „ვიროსები ჩალაში“. არნო დე ვერნიოლი ინცესტს, ქალწულების გაუპატიურებას და მრუშობას უფრო დიდ ცოდვად მიიჩნევს, ვიდრე მამათმავლობას. ინცესტი, ბიძაშვილებს შორის სისხლის აღრევის ჩათვლით, გვარტომობის უწმინდეს კავშირებს ვნებდა. ამიტომ, ბუნებრივია, რომ მკაცრი გაკიცხვის საგანი უნდა ყოფილიყო. მაშინაც კი, თუ ეს შემთხვევით ხდებოდა. ქალწულების გაუპატიურებაც დიდი დანაშაული იყო. მიუხედავად ყველაფრისა, სოფელში სრული თავისუფლება როდი სუფევდა. ნამუსის ამხდელს აიძულებდნენ გარკვეული ვალდებულებები ეკისრა. ზემო არიეში ქალწულობა ხანდახან მატრონების (matrona – ლათ. მანდილოსანი, გათხოვილი ქალი, რ.ლ) იურისდიქციაში შედიოდა, რომლებიც ყურადღებით გასინჯვას ახორციელებდნენ და შემდეგ ოფიციალურ განცხადებას აკეთებდნენ. თუ ვინმე ქალწულის წინააღმდეგ ჩაიდენდა დანაშაულს მეტ-ნაკლებად ხანგრძლივ კავშირში უნდა შესულიყო თავის „მსხვერპლთან“ ანდა მისთვის ქმარი მოეძებნა, ან კიდევ ორივე თანამიმდევრულად.

როგორც ვნახეთ, ერთ-ერთ შემთხვევაში (გრაციდა ლიზიეს შესახებ) ქმარი თავაზიანი იყო. მაგრამ ასეთი თავაზიანი საქციელი მხოლოდ მონტაუელების „შემწყნარებლობის“ საზღვრის დადგენას ემსახურება. ზემო არიეში ერთი პოპულარული ანდაზა დადიოდა: არასოდეს ყოფილა, რომ ქმრებს სხვის ცოლებთან არ ელაღათო.

მაგრამ ანდაზის მეტისმეტად სერიოზულად გაგება არ შეიძლება. პიერ კლერგს შეეძლო საქვეყნოდ მოეტყუებინა პიერ ლიზიე და პიერ ბენე, რადგან მისი, როგორც მდიდარი მღვდლის ძალაუფლება ამ საწყალი ქმრების და მათი დამჯერი ცოლებისთვის უძლეველი იყო. მაგრამ უბრალო მოკვდავთათვის ეს ყველაფერი ასე ადვილი არ უნდა ყოფილიყო. მონტაუში თავისუფლება ხშირად საკუთრების ზღურბლთან მთავრდებოდა და მხოლოდ ქმრის სასიკვდილო სარეცელთან ბრუნდებოდა. ბეატრის დე პლანისოლის რეაქცია რაიმონ რუსელის წინადადებაზე ტიპურია ამ შემთხვევაში: „მოდი გავიქცეთ კარგ ქრისტიანებთან¹²“, – უთხრა რუსელმა. ბეატრისმა კი შეშინებულმა უპასუხა: „მაგრამ, როცა ჩემი ქმარი გაიგებს, გამოგვეკიდება და მომკლავს“.

ორი ქვრივობის განმავლობაში თავაშვებული და ვნებიანი ბეატრისი შესაშურ ერთგულებას იჩენდა ორივე ქმრისადმი, მათ სიცოცხლეში. მან მხოლოდ ორჯერ, უმნიშვნელოდ დაარღვია საქორწინო კონტრაქტი. პირველად, როცა

იგი პატომ გააუპატიურა, რაც უნებურად მოხდა და მეორეც უმნიშვნელო შემთხვევა.

ფურნიეს ჩანაწერების იმ თავების განხილვისას, რომლებიც მონტაიუს ეხება, თვალში გვხვდება გათხოვილი ქალების თავშეკავებულობა ახალგაზრდა ქალებთან და ქვრივებთან შედარებით. მხოლოდ კატალონიაში შეეძლოთ ოჯახის დედებს, რომლებიც ემიგრაციის სიძნელეებმა დიდხანს მოაშორა თავიანთ ქმრებს, ნება მიეცათ საკუთარი თავისთვის უკანონო სასიყვარულო კავშირი გაებათ, ისე რომ, მათი კანონიერი თანამგზავრების სიკვდილში დარწმუნებული არ იყვნენ. თვალი შორს და კონტრაქტიც შორს!¹³ აი, რას ამბობს ბელიბასტი თავისი საყვარლის, რაიმონდას ქმრის, არნო პიკიეს შესახებ: „ცოცხალი თუ მკვდარი, ამ მხარეში, არნო ჩვენს შეწუხებას ვერ გაბედავს“.

დავბრუნდეთ ისევ მონტაიუსში. აქ წყვილები ერთად ცხოვრობდნენ და ქორწინებები შედარებით სტაბილური იყო. ცოლები ძირითადად უმწიკვლოები იყვნენ, ყოველ შემთხვევაში დაქვრივებამდე მაინც. გრაციდა ლიზიეს შემთხვევა გამონაკლისს წარმოადგენდა.¹⁴ მართალია, ძალიან ცოტა, მაგრამ ქმრებს შორისაც იყვნენ უმწიკვლონი. რამდენადაც ჩვენთვის ცნობილია, მონტაიუს ღონ ჟუანები უცოლო მამაკაცები იყვნენ. თუმცა ხარაზი არნო ვიტალი ქორწინების შემდეგაც გამოუსწორებელი მუსუსი დარჩა. პიერ ოტიე, ზემო არიეჟის კარგი მცოდნე თვლიდა, რომ ქორწინება სქესობრივი აქტივობის მთავარ არენას წარმოადგენდა: „ამ რეგიონში ცოლ-ქმრობაში უფრო აქტიურ სექსუალურ ცხოვრებას ეწევიან“, – განუცხადა მან მესაქონლე სიბილა პიერს.

მთარგმნელის კომენტარები

¹ იგულისხმება მონტაიუს უმდიდრესი – კლერგების ოჯახის წარმომადგენელი, მღვდელი პიერ კლერგი, რომელიც კათარულ მწვალებლობას ემხრობოდა. ფურნიეს ინკვიზიციამ იგი დააპატიმრა, გარდაიცვალა ციხეში. ცნობილი იყო ზღვარდაუდებელი სასიყვარულო თავგადასავლებით.

² კათართა ნათლობის საიდუმლო წიგნითა და საუბრით სრულდებოდა (ისინი უარყოფდნენ წყლით ნათლობას). ამ რიტუალს *consolamentum* ერქვა. ჩვეულებრივი მორწმუნეები (ე.ი. არა „სრულყოფილები“ – *perfecti*, კათარული წმინდა ელიტა) ამ საიდუმლოს სიკვდილის წინ იღებდნენ. *Consolamentum*-ის ცერემონიალს *endura*-ს მდგომარეობაში გადასვლა მოსდევდა, რაც ფაქტობრივად, თვითმკვლელობის ტოლფასი იყო, რადგან წყლისა და საკვების მიღება ეკრძალებოდათ. სულის ხსნის ამგვარი გზა ადამიანებს ძალიან აფრთხობდათ. ამას გულისხმობს ალაზაისა გილაბერი მისი ძმის ერეტიკოსად ქცევის შესახებ საუბრისას.

³ ძმები ოტიეები, კათარი მისიონერები აქს-ლე-ტერმიდან. კათარიზმი ლომბარდიაში მიიღეს.

⁴ როგორც ცნობილია, კათარები უარყოფდნენ ქორწინებას.

⁵ კვეთი — ხაჭოსა და ყველის დასამზადებლად ახალშობილი მცოხნავი ცხოველების კუჭის წვენიდან მიღებული საშუალება, რომელიც პეფსინს შეიცავს.

⁶ დიოსკორიდე (Dioscoride Pedanius) (დაახლ. 40-90), ბერძენი ექიმი. მის მიერ ექვს წიგნად შედგენილ „მსოფლიო მედიცინაში“ აღწერილია 600-მდე სამკურნალო მცენარე (რომელთა შორის უმრავლესობა დიოსკორიდემდე უცნობი იყო), მათი მოხმარების წესი და ის დაავადებები, რომლებიც ამ მცენარეებით იკურნება. თავის შრომაში დიოსკორიდემ მეცნიერული საფუძველი ჩაუყარა ფარმაცოლოგიას. ლათინურ და არაბულ ენებზე თარგმნილმა *Universa Medicina*-მ გავლენა მოახდინა აღმოსავლურ და დასავლურ ფარმაცოპეაზე.

⁷ pessaire — მედ. ჩასახვის საწინააღმდეგო საშუალება, საშვილოსნოს რგოლი.

⁸ ოქსიტანი (Occitanie, Auxitana Provincia), შუა საუკუნეებში პროვანსალისა და ოკის ენაზე (la langue d'oc) მოლაპარაკე სხვა ფრანგული პროვინციების სახელწოდება. როგორც ცნობილია, საფრანგეთის სამხრეთში langue d'oc იყო გავრცელებული, რომელიც ლათინურთან მეტ სიახლოვეს ამჟღავნებდა, განსხვავებით ჩრდილოეთ საფრანგეთის langue d'oïl-ისაგან. ეს უკანასკნელი გერმანული ენების გავლენას განიცდიდა. საერთოდ „oil“ და „oc“ „დიახ“, „კი“-ს თქმის ორგვარი მანერაა.

ტერმინი „ოქსიტანი“ პირველად XIII ს-ის უკანასკნელ მეოთხედში, ფილიპე მამაციის დროს გაჩნდა, მას შემდეგ, რაც ტულუზის საგრაფო საფრანგეთის სამეფოს შეუერთდა (1271). კაპეტინგების მმართველობა ტერმინს ახალი სუბიექტების აღსანიშნავად იყენებდა, რომლებიც მეფისაგან განსხვავებულ ენაზე ლაპარაკობდნენ. ადმინისტრაციის ხმარებაში „ოქსიტანი“ რევოლუციამდე შემორჩა.

⁹ R. Nelli, *L'Erotique des troubadours*, Toulouse, 1963.

¹⁰ domus — ლათ. სახლი, ოჯახი. სწორედ ამ ტერმინს ვხვდებით პამიერის ინკვიზიციის ჩანაწერებში ოჯახური ერთობის აღსანიშნავად. იგივე მნიშვნელობით ეს ჩანაწერები hospicium-საც ხმარობს, ხოლო ადგილობრივ ენაზე ამ ერთობას ostal ერქვა. აღსანიშნავია, რომ familia-ს (ლათ. ოჯახი, გვარი) ფურნიეს ჩანაწერები საერთოდ არ იცნობს.

¹¹ აქ ამაზე საგანგებოდაა ყურადღება გამახვილებული, რადგან ქორწინება, ან უბრალოდ სქესობრივი კავშირი ბიძაშვილთან ინცესტად ითვლებოდა და აკრძალული იყო.

¹² კათარული მწვალებლობის მიმდევრები საკუთარ თავს ჭეშმარიტ,

კარგ ქრისტიანებს უწოდებდნენ, განხვავებით ოფიციალური კათოლიკური ეკლესიისაგან, რომელმაც, მათი აზრით, მოციქულების დოქტრინას უღალატა.

¹³ Loin des yeux, loin du contrat! შდრ. loin des yeux, loin du coeur – с глаз долой, из сердца вон.

¹⁴ გრაციდა ლიზიე, ქალიშვილობაში რივი, თოთხმეტი წლის ასაკიდან პიერ კლერგის საყვარელი იყო, შემდეგ მღვდელმა გრაციდა პიერ ლიზიეზე გაათხოვა, ისე რომ, კვლავაც აგრძელებდა მასთან უკანონო კავშირს, რაზედაც ქმარი შეგნებულად თვალს ხუჭავდა.

წყაროები და ლიტერატურა

1. Dictionnaire des Intellectuels Français. Les personnes. Les lieux. Les moments. Sous la direction de Jacques Julliard, Michel Winock. Octobre 1996. Editions du Seuil.
2. Who's who in France, 2003-2004.
3. რ. ლაბადე, მენტალიტეტის კვლევის თანამედროვე მეთოდები მონტაიუს მაგალითზე, თსუ შრომები, 328, თბ., 1999.
4. Emmanuel Le Roy Ladurie, Montaillou, village Occitan de 1294 à 1324, Paris, Gallimard, 1982.

Emmanuel Le Roy Ladurie
Annales School
New history
Collège de France

შრომები

The Peasants of Languedoc
The Territory of the Historian
The History of Climate

Montaillou, Cathars and Catholics in a french village (1294-1324)

Temporary Unions – თავის სახელწოდება (დროებითი კავშირები)

axioms of a political theology (K. Shmitt's term) began to be developed during the Middle Ages.

The author of the article shows the essence of this investigation and proposes its synopsis, as it seems appropriate to use Kantorovicz's work to elucidate the real sense of some important facts of the Georgian history and particularly to decipher the vague theological phrases and tropes of Medieval Georgian historians and poets.

Merab Kalandadze

FRENCH HISTORIAN MARK BLOCH

The present work is aimed at introducing the great French historian, founder of the school of "annals"-Mark Bloch to Georgian readers.

The Georgian society is not informed about him, first of all because of the Marxist ideology. All information in historiography was one-sided and very subjective. Everything close to the Marxist position was good, and the opposite was always bad and unprofessional.

We truly believe that it is of vital interest for the Georgian historiography to study great works of European historians. The main accent must be made on Bloch's achievements in the historic science and not on his mistakes. This will create an objective attitude in the Georgian society towards the life and work of Mark Bloch.

Rusudan Labadze

MASTER OF HISTORIAN'S TERRITORY

The article is dedicated to the eminent French historian of contemporaneity – Emmanuel Le Roy Ladurie. The third representative of the school of "Annals", professor of College de France, director of the National Library. E. Ladurie presents a vivid picture of the problems and aspirations of the "new history" of France in his works.

"The Peasants of Languedoc," "The Territory of the Historian", "The History of Climate since the Year 1000," "Montaillou Cathars and Catholics in a French Village" (1294-1324) – this is a short list of Ladurie's works. In these works the scholar extraordinarily expanded the borders of the historian's territory. He included the

analysis of quantitative information into research, and the appearance of climate – a new phenomenon, under the protection of Clio became permanently connected with the French annalist's name. Ladiuri's "History without Human Beings" is a history of climate, a cosmological history of nature where a human being only lives and does not rule.

A special attention in the work is paid to E. Le Roy Ladurie's well-known "Montaillou" which brought great recognition to the author. The French historian's bestseller is based on the detailed records of the inquisition which acted against the Cathar population of the medieval village of Montaillou. These records enabled the author to give a complete picture of the financial and mental world of the people of that distant epoch. E. Le Roy Ladurie's pen turned the local research, limited in time and space, into a splendid specimen of the "total history".

The Georgian translation of one of the chapters of "Montaillou" – "Temporary connections" with a commentary, is appended to the article.

Khatuna Todadze

MODERN WESTERN BYZANTINOLOGY FROM THE PERSPECTIVE OF A GEORGIAN SCHOLAR

In the year 2000 a group of American Byzantinists finished working at the project "Byzantine Monastic Foundation Documents. About 50 Byzantine regulations of churches and the English translation of the testament are included into the work. This time we will discuss one of the regulations – Rule of Manuel, Bishop of Stroumitza, for the Monastery of the Mother of God of Eleousa. Its translation into English is done by Anastasius Band. We are interested in this monastery because it is a metochion of the Georgians' Petritsoni Monastery – Iviron.

Comparing the regulations of the three monasteries allowed us to make an interesting conclusion. In all the three monasteries private property is forbidden, taking meals together and complete obedience to Father Superior are compulsory. The ceremony of electing Father superior is similar too, but there are some interesting differences as well. For instance, in comparison with the Byzantine monastery, the Georgian monasteries are economically stronger. And labor for the monks is as necessary as to say prayers. The Byzantine monastery was wholly dependent on scanty donations. In the American scholar's opinion, Eleousa's monks disregarded work. There is a difference in taking up disciples as well. In the Byzantine monastery the disciple and the teacher resided in the same cell. According to the regulations of the Georgian monasteries, the disciples grew up at some distance from the monastery.